

NAŠ SEJEM.

SPESNIL FRANCE BEVK.

Bomo se za vas podali,
tam je zemljica rumena.
Pekli bomo in prodali:
„Hej, potica je medena!“

Pa prodaja Minka skopa,
roke v bokih: „Vse po liri.“
„Ni mogoče!“ — „I kako pa,
kot da kradem.“ — „Za pet štiri.“

Vse se drenja: tu kolači,
preste, zvezde in rožiči...
Vse kupuje, v žepe tlači —
punčke, zajčki in konjiči.

Kima Joško, odmotuje,
bele prodnike preštevava...
Ta in oni pomodruje
o draginji, da je reva.

Vse prodano. Vsi so siti,
a potice vse so cele.
Da boste lepó vsi umiti,
sicer bodo šibe pele.

SIROTA MANA.

SPESNIL FRANJO ROŠ.

Mana nima več očeta, sestre.
V daljni svet odšli so njeni brati.
Nima doma. Da!eč v tuji zemlji
spava njena dobra, zlata mati.

Mlada Mana sama hodi, blodi,
prosi kruha, išče prenočišče,
trde skorje s solzami si moči
in ob zori cesto spet poišče.

Tam na travniku so dobre sestre,
same drobne, pisane cvetice.
Sede k njim in tiho jim potoži,
one pa poljubljajo ji lice.

Tam na veji ptiči govorijo,
da bi radi bili njeni brati,
gorko solnce pa ji lase boža,
kakor nekdam njena zlata mati.

Pride bel metulj in ž njo igra se,
dokler solnce se ne ohladi še.
Že so trudni njeni dobri znanci,
Tudi Mana zdaj poišče hiše.

Če bo prišla k vam, otroci moji
in pred vašim domom bo obstala,
dajte kruha ji in prenočišča,
saj so dobra vaša srca mala.

POLŽEK GRE NA PAŠO...

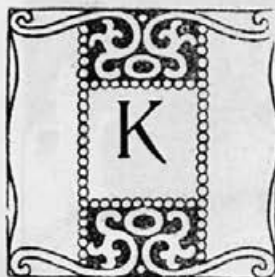
SPESNIL KAREL ŠIROK.

Polžek gre na pašo
v deteljico našo.
Primimo ga za rogč:
polžek v deteljo ne sme! —
Pa smo dobrega srca,
naj njegova obveljá:

naj le polžek se napase,
nova detelja nam zraste!
Polžek prosil bo Boga,
da nam dobro letino dá.
Vsi se bomo veselili,
nove coklice nosili.

ZGODBE KRALJEVIČA MARKA. FR. MILČINSKI. □□□□

7. Turčini tožijo kraljeviča Marka.

kraljevič Marko je bil boder junak, krivice ni trpel, ne da je delajo njemu, ne da je delajo drugim, in ni ga bilo, kogar bi se bal. Pa je bil veselega srca tudi, rad se je smejal, niti se ni branil vina, kadar mu je žeja žgala junaško grlo.

Turki so ga zavidali in so, nosili pritožbe carju gospodarju: kako popiva Marko — predno poteče leto dni, bodo suhe kleti vesoljnega carstva, in nele da pije, še z buzdovanom bije Turkom kosti in s sabljo jim robi glave; in še so ga tožili, da se oblači v zeleni plašč dolamo, pa je zelena barva sveta in prepovedana, in so ga tožili, da ne posti turškega posta ramazana.

Nosili so tožbe carju gospodarju, car gospodar jih je poslušal, pa je rekel in dejal: „Bog z vami, turški bratje, kar ujemite ga, kar pripeljite ga, da ga sodim!“

Turškim tožnikom niso godile carjeve besede in so odgovorili: „Bog s tabo, car in gospodar! Ne bi Vile ujele Marka, kamoli ga ujamemo mi! Da smo kos ga ujeti, ni nam treba tvoje sodbe.“

Zgodilo se je, sejem je bil v belem mestu Sarajevu, pri mladi krčmarici Mari je pilo trideset Turčinov. Vino jim je bilo udarilo v lica, o vsem vsakem so govorili, ponajveč o kraljeviču Marku, kje in kako ga zajemó, da mu odrobijo ruso glavo.

Pa prijaha preko Sarajeva boder junak, po trgu je nagnal bistrega konja, da so zapele šipe v oknih, pred krčmo mlade Mare se je ustavil. Bil je kraljevič Marko. Razjahal je šarca, bojno kopije je zasadil v tla, za koplje privezal verno žival in je vstopil: „Pomozi vam Bog, trideset Turčinov!“

Pomeknili so se drug do drugega, da mu napravijo mesto, trideset čaš so mu napolnili, še s tridesetimi mu nazdravili, po volji bi jim bilo, da se opije in da jim vino dá junaka v roke.

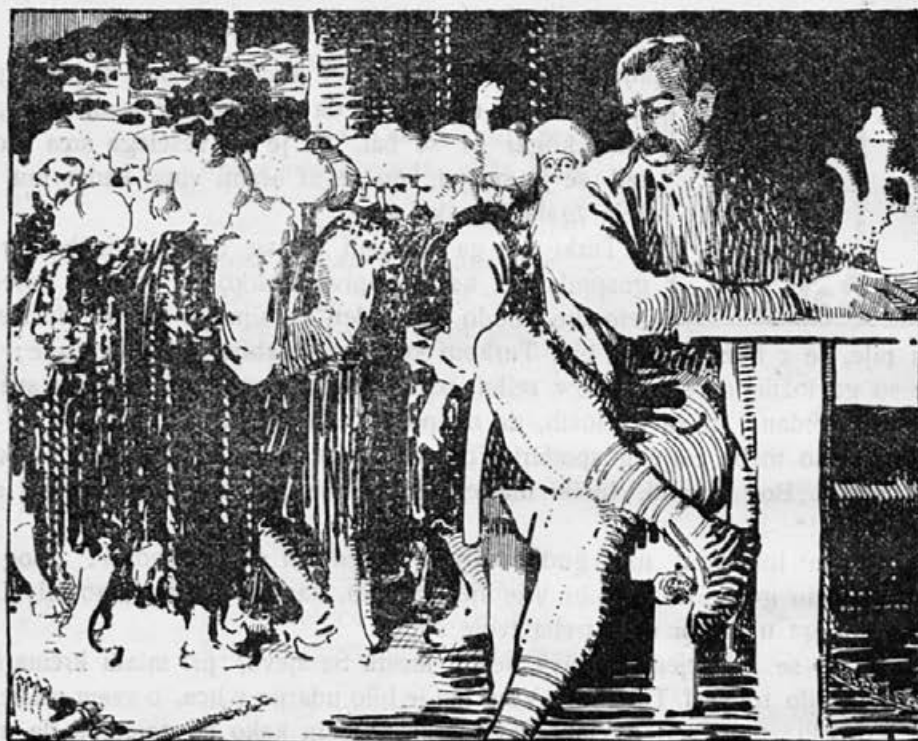
Marko jih je izpil vseh šestdeset, toliko da si je zmočil brk, in še je poklical krčmarico: „Mlada Mara, sukaj se in hiti, žejen sem! Natoči meh, ki drži dvanajst bokalov, še drugega napolni za vernega mi šarca!“

Mlada Mara je čula Markove besede in je skočila, da stori po ukazu. Marko je dvignil meh, in ga nagnil, po belem grlu mu je steklo rujno vince, Še mu je dala drugega in je Marko šel in napojil šarca. Kar je ostalo šarcu, je sam izpil.

Trideset Turčinov je utihnilo, drug je pogledaval drugega — z vinom ne ujemo junaka.

Pa jim je Marko veselo govoril: „Dajte, trideset Turčinov, nabašite mi pipo!“

Marku je bilo žal pipe in tobaka, ali se ni ljutil.

Vsi po vrsti so potegnili mošnje, iz roke v roko šla je pipa na okoli, vsak je vso mošnjo obrnil vanjo.

Prišla je pipa na okrog in Marku zopet v roke, z junaškim palcem je potlačil tobak — polovica pipe je bila še prazna. „Šleve, trideset Turčinov,“ je dejal, „da mi nabašete zvrhoma pipo, sem ukazal!“

Pa se oglasi med trideset Turčini mali kapetan: „Naj ti jo nabašejo vrugi, mi ti je ne bomo! Kar ga je pod carjem tobaka, ti bi ga popušil od ene nedelje do druge.“

Neprijazne so se zdele kraljeviču Marku te besede pa je dunil malega kapetana s pipo. Kakor ga je lahko dunil, mali kapetan se je trikrat prekopicnil, pipa se je razletela na devet kosov.

Turčinom je bilo žal tovariša, s hrupom in vikom so ga pobirali s tal. Marku je bilo žal pipe in tobaka, ali se ni ljutil. „Kaki ste, trideset Turčinov, da ne umejete šale! Moja pipa in vaš kapetan — bot za bot! Dajte, da se junaško objamemo!“

Ali ni se hotelo Turčinom njegovega objema, šli so in je neslo vseh trideset z malim hapetanom na čelu novo tožbo pred carja.

Carju je tožeb dodejalo. Poklical je črnega slugo in ga poslal, da najde in pripelje Marka, zdaj in takoj mora predenj živ ali mrtev.

Črni sluga si je opasal bridko sabljo, še se je oborožil s težkim buzdovanom, pa ko je stopil v krčmo mlade Mare in kraljeviču Marku pred svetle oči, mu je padel buzdovan iz rok, s čelom se je doteknil tal in je dejal in govoril: „Zdrav, junak kraljevič Marko, pozdravlja te car gospodar in te kliče, da prideš predenj!“

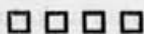
Kraljevič Marko se ni pomišljal in se ni upiral, zajahal je vernega šarca in šel pred carja. Poklonil se je carju in mu poljubil desno roko in levo koleno.

Ali je bil car zle volje in je govoril Marku: „Kaj kršiš moje prepovedi? Opraviči se, upornik nasilni, dovolj mi je tožba! Popivaš — predno poteče leto dni, bodo suhe kleti vesoljnega mi carstva! Turške mi brate biješ in pobijaš, dolamo nosiš svete prerokove barve, niti posta ramazana ne spoštuješ!“

Kraljevič Marko mu je odgovarjal: „Car gospodar, da pijem vina — nisem Turek, da bi ga ne smel! Da nosim zeleno dolamo — nisi mi je ti izbral in plačal; jaz kupil, po svoji volji nosil! Da ne postim posta ramazana — moja vera mi ga ne zapoveduje! A da bijem Turke — še jih bom, car gospodar, ako Bog da in sveta Nedelja in bodo Turki moje pesti potrebni!“

Mrko ga je gledal car, pa mu je tiho besedil Marko: „Ali še veš, car mili gospodar, kako si bil suženj ujet v arabski zemlji? Pisal si mi drobno pismo: „Kraljevič Marko, moj sinko po Bogu, reši me iz težke nesreče!“ Ali še veš? Zasedel sem šarca, svojega konja, zvečer sem došel v arabsko zemljo. Pri večerji so sedeli trije arabski age, ti si jim suženj svetil pri večerji. Izletela mi je damaščanka iz korice, z enim mahom pogubila age vse tri, oprostila te robstva, da si se vrnil v svoje carske dvore. Ali moreš in se spominjaš, dragi gospodar?“

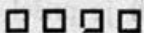
Nasmehnil se je car in lepo obdaril Marka. „Idi, Marko, moj verni sokol. Ne pozabi svojega carja!“

TAM PO KRASU.

SPESNIL CVETKO GOLAR.

Tam po Krasu	in premilo piskajo,
burja vleče	žalostno vsi jočejo
in močice	in nečesa hočejo,
v rupe meče.	radi šli bi že domov,
V gube vsi se stiskajo	ker bojijo se volkóv.

Pa je prišla gospa, me pogledala osorno in iztrgala knjižico iz rok uslužbenca. Pogledala je ime in zavpila :

„Že spet ti ljudje! Ne plačajo nikdar, pa . . . koliko je danes!“

Vsa sem se tresla, ko je uslužbenec povedal vsoto.

„A seveda, to je preveč! Kaj je pa vzela?“ je zavpila gospa in hitela odpirat zavitke.

„O, kava, kava, kajpa! Vsak bi pil kavo! Zelje pa žgance, žgance, pa ne kava! — In bela moka, seveda, kar bela in — cikorija. Nič, vse nazaj — ne dam nič, alo, pojdi!“

Vsa trgovina je že plesala krog mene in niti dehniti si nisem upala.

„In kam boš zavila, imaš ruto?“

Odkimala sem.

„Tak tako! Še v paplr vam bomo zavijali, seveda, pa ne plačate nič, Le pojdi, kar pojdi!“

Vrgla mi je knjižico preko mize, odrinila zavoje in se okrenila. Pobrala sem knjižico in tiho odšla.

Tema me je sprejela zunaj, tekla sem, da mi je bilo vroče in ves čas me je preganjala podoba trgovčeve gospe. A čim bliže sem bila domu, tem počasnejši so bili moji koraki. V duhu sem videla mater in hudo mi je bilo.

„Zakaj nismo bogati?“ sem se domislila.

„In zakaj nismo take gospe?“

Plašile so me sence ob poti, že sem čutila, kako me drži nekaj za krilo stekla sem in pritekla v našo vežo. Tu sem obstala. Vsa trgovina je bila nenadoma pred menoj, vse besede sem zaslišala iznova, solze so me oblile in počasi sem vstopila v sobo.

Mati je sedela pri mizi in gledala v tla in ko sem vstopila, se je nagloma okrenila in me vprašujoče pogledala.

„Je tako vpila gospa in nisem nič dobila,“ sem dejala in se sesedla na stol in zajokala na ves glas.

Mati mi je vzela knjižico, globoko zavzdihnila, nas vse po vrsti pogledala in dejala :

„In še krompirja ni pri hiši.“

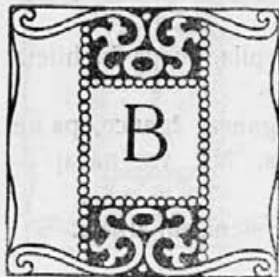
KAČJI PASTIR.

SPESNIL KAREL ŠIROK.

Kačji pastir
leta v močvir;
pravi, da pase
pisane kače,
pravi, da pase
jezne modrase.

Kačji pastir,
čudni pastir,
leta po ptičje,
seda na bičje;
sredi močvirja,
sredi gozdiča
pase brez biča.

KONJ, PRT IN ROŽIČEK. RUSKA PRAVLJICA. SLOVENSKI MLADINI
PRIPOVEDUJE CVETKO GOLAR. □□

ila je žena, ki je imela sina neumneža. In glej, nekoč najde neumnež tri grahova zrna, gre za vas in tam jih poseje. Ko je grah vzkli, ga začne stražiti. Nekoč pride k svojemu grahu, pa ti zagleda žrjava, ki sedi na njem in ga kljuje. Neumnež se prikrade k njemu in zgrabi žrjava.

„O, ubil te bom“, mu reče.

A žrjav pravi:

„Nikar me ne ubij, pa ti bom nekaj podaril.“

„Daj!“ reče neumnež — in žrjav mu da konja rekoč:

„Kadar boš hotel denarja, pa reci temu konju: „Stoj!“ in ko ti ga bo dovolj, reci: „No!“

Glej, in neumnež vzame konja, sede nanj in reče:

„Stoj!“

Takoj se konj zdrobi v srebro. Neumnež se zagrohota, potem reče:

„No!“ In srebro se spremeni v konja.

Neumnež se poslovil od žrjava in odvede konja domov. Pripelje ga na dvorišče, pripelje materi v hišo in jej ostro zabiči:

„Mamica, ne reci: „Stoj!“ reci: „No!“ — a sam gre zopet k svojemu grahu.

Mati je dolgo premišljevala:

„Zakaj mi je pa to rekel? Čakaj, nalasč bom rekla: „Stoj!“

In glej, konj se zdrobi v srebro. Ženi se zasvetijo oči, hitro začne grabiti denar v svojo košarico, in ko ji je bilo dovolj, reče: „No!“

Medtem pa naleti neumnež v svojem grahu zopet na žrjava, ga zagrabil in mu zagrozi s smrtjo. Žrjav pa reče:

„Ne ubij me! Ti bom nekaj daroval!“

In mu dá namizni prt rekoč:

„Glej, kadar boš hotel jesti, pa reci: „Razvij se!“ in ko boš pojedel, reci: „Zvij se!“

Neumnež takoj poskusi in reče:

„Razvij se!“

Prt se razvije, on se najé, napije in reče:

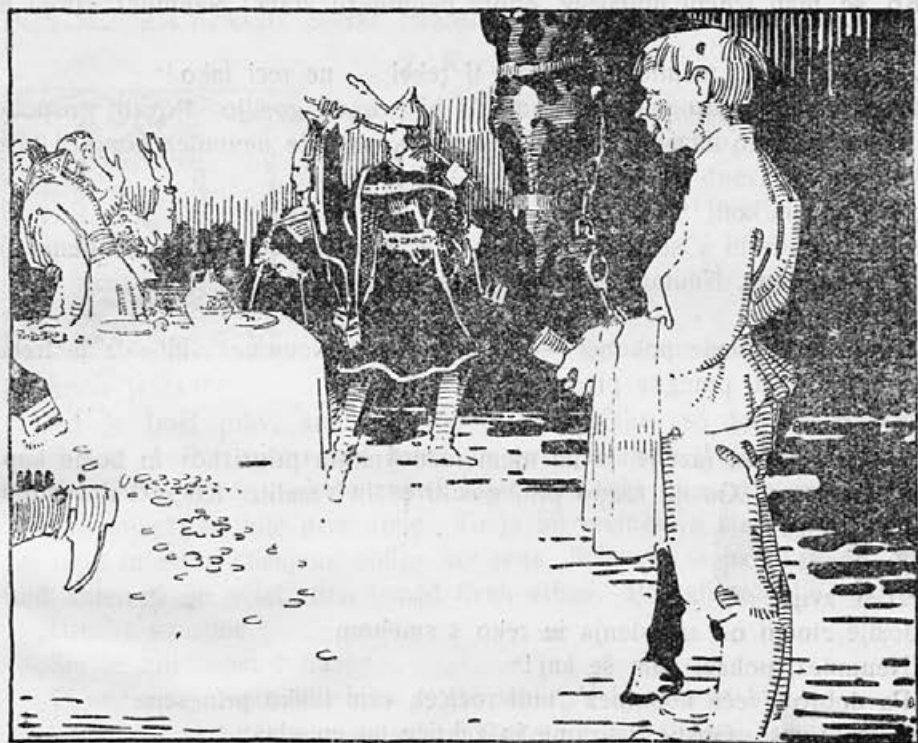
„Zvij se!“

Prt se zvije. In ga vzame in nese domov. Reče materi:

„Poglej, mamica! Ne reci prtju „Razvij se!“ nego reci: „Zvij se!“ A sam gre zopet k svojemu grahu. Mati pa napravi s prtom, kar poprej s konjem.

Reče:

„Razvij se!“

In se začne gostiti, jesti in piti vse, kar je bilo na prtu. Potem reče :
„Zvij se!“

Prt se zvije.

Neumnež pa zgrabi zopet v svojem grahu žrjava, ki mu daruje rožiček in
dvigaje se v nebeške višine reče :

„Neumnež, reci : „Iz rožička!“

Neumnež izpregovori v resnici na svojo žalost to besedo. Kar naenkrat
skočita iz rožička dva junaka z gorjačami in začneta mlatiti neumneža in
tako dolgo ga mlatita, dokler se ne zvali na zemljo.

Žrjav zakliče z višine :

„V rožiček!“

Junaka se skriveta.

In neumnež gre k materi ter jej reče :

„Mamica, ne reci : „Iz rožička!“ nego reci : „V rožiček!“

Ko odide sin k sosedom, zapahne mati vrata in reče :

„Iz rožička!“

Takoj skočita dva junaka iz njega z gorjačami in začneta mlatiti starko,
ki vpije na vso moč.

Neumnež zasliši vpitje, teče in priteče domov, zgrabi zapah, zakliče :

„V rožiček!“

Ko se mati iznebi ubijalcev, odpre neumnežu vrata. Neumnež vstopi in reče :

„Ti je že prav, mamica ! Saj sem ti rekel — ne reci tako !“

In glej, neumnežu pade na um, da bi priredil gostijo. Povabi gospodo in plemenitaše. Komaj so se zbrali in sedli, pripelje neumnež konja v hišo in reče :

„Stoj, dobri konj !“

Konj se zdrobi v srebro. Gostje se začudijo in začnejo grabiti denar in ga tlačiti v žepe. Neumnež reče :

„No !“

In — konj plane pokonci — ali brez repa. Neumnež vidi, da je treba gostom postreči, potegne prt in reče :

„Razvij se !“

Naenkrat se prt razvije, a na njem raznovrstnih prigrizkov in božje kapljice neizmerno. Gostje začno piti, gostiti se in veseliti. Ko se vsi nasitijo, reče neumnež :

„Zvij se !“

Prt se zvije.

Gostje zinejo od začudenja in reko s smehom :

„Neumnež, pokaži nam še kaj !“

„Pa dobro“, reče neumnež „tudi rožiček vam lahko prinesem.“

In ga prinese. Gostje zahrume in zakriče na en glas :

„Iz rožička !“

Od nekod jo primahata dva junaka z gorjačami in jih začneta na vso moč mlatiti in jih mlatita tako dolgo, dokler niso gostje vrnili ukradenega denarja in zbežali na vse strani.

A neumnež je ostal z materjo, s konjem, s prtom in z rožičkom in je živel veselo naprej.

UČENCEM.

SPESNIL ČIKA JOVA. POSLOVENIL ALOJZIJ GRADNIK.

Bilo je odmora,
hvala Bogu, dosti,
kakor ptička v zraku
bili ste zdaj prosti.

V vodi ste ležali,
v vetru, v solncu, v senci —
zdaj zberite zopet
v šoli se učenci !

Vem, da boste zopet
pridni in marljivi —
tudi če sedaj ste
malo še bolj živi.

NAŠE ŽIVALI. SPISAL FRANCE BEVK. □□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

2. Kresnica.

obenega letnega časa se ne spominjam s tolikim veseljem kot tistih letnih dni, ko so pokosili prvo travo okrog naše hiše. Dolgi so bili dnevi od vzcvetelega podleska pa do vzorele trave. Ves ta čas se nismo smeli zganiti s tnale in steze. Če smo stopili na vrt, v travo, gorjé. Takoj nas je videlo dedovo oko skozi okno:

„Hej, kod skačete? Vso travo boste pomečkali. Kaj bo krava jedla!“

Ded je imel prav, ampak hudo je bilo. Kako vse drugače je v košati senci pod hruško, katere sad debeli in postaja rumen. Hodili smo in gledali od daleč. Bogve, če niso že zrele? Naše oko tega ni moglo zapaziti.

„Krivonjce“ so bile prve zrele. To je bil majhen, a sladek sad, hruške, pri repu in muhi stisnjene oblike kot repa. Piškovke so padle prve v klanec, nad katerega je visel eden izmed dveh vrhov. Pobrali smo jih in prinesli.

„Hruške so zrele.“

„Ste že bili zopet v travi.“

„O ne, o ne,“ smo hiteli vsi v eni sapi. „V klanecu so bile.“

Hitro nato so bile zrele „zelenke.“ Podolgovat sad, zelen, ki je le sčasoma malo porumenel. Niso bile sočne te hruške, a otroci smo jih jedli radi. Te so padale deloma v njivo turščice, velika veja je visela nanjo. Prinesli smo jih in pokazali:

„V njivi so ležale.“

To je bilo znamenje, da je treba travo pokositi. Navsezgodaj smo zaslišali, da nekdo kleplje koso. Prisluhnili smo in gledali v okno. Solnce je že pozlatilo drevje. Naenkrat smo zaslišali glas, ki smo ga oponašali: „Viš jo, viš; viš jo, viš!“ Oče je brusil koso. Potem pa: ššš-sek, ššš-sek! Trava je padala . . .

V hipu smo vstali. Nismo vprašali za zajtrk, z berači smo hodili za koso in pobirali hruške, še piškavke in zelene sadove, napol gnile, ki jih je stresel veter na tla. Nekateri so bili od kose prerezani čez pol.

V par dneh je bil pokošen ves vrt. Travo so spravili zvečer v kupe in jo zjutraj lepo strosili na solčnih legah. Ti kupi so bili naša radost. Skakali smo krog njih in se skrivali. Teh kupov se spominjam s takim veseljem, da bi bil rad še enkrat majhen. Kupi so bili veliki, višji kot mi, toliko veliki, da smo se z uspehom skrivali drug pred drugim. Eden je mižal, drugi smo zbežali. Ko nas je iskal in se oprezno približal okrog kopice, smo ga ostrašili. Tudi nas je bilo strah. Mrak je že ležal na zemlji in z gozda je gledala črna tema. Groza nas je bilo, toda tista lepa groza je bila v nas, da smo

se je veselili in nikomur ni prišlo niti na misel, da bi zajokal ali silil domov, četudi je imel solzo v očeh.

Tedaj so letale okrog tudi naše živalice — kresnice. Svetlo rdeče in zelenkaste lučke so plavale po zraku. Mi smo tekali za njimi. Še lepše nam je bilo, če je nismo ujeli, spremljala jih je naša radost in naš krik.

Nekoč smo eno prinesli k luči, v sobo. Ni se svetila. Črn mrčes je ležal na dlani. Vrgli smo ga na tla in roko obrisali ob trebuh. Kateri spak nam je po poti zamenjal lučko za grdobijo? Fej!

Zato nismo vedeli o kresnici nič več kot to, da je neviden duh, ki plava z lučko po zraku in sveti bogve komu. Bila je naša živalica, ki smo še v zimskih dneh govorili o nji, ki smo sanjali o nji. Bila je najbolj naša, ker je bila najbolj skrivnostna.

Vprašali smo: „Čemu ima lučko?“

Babica je dejala: „Živela je mlada deklica — dekličica, ki ni imela nikogar na svetu razen mamice in še to so ji pokopali. Na smrtni postelji pa je še dejala: „HčERICA-hčERKA moja, ničesar nimam, kaj naj ti dam? Biser je v škatlici pisani, na mojem srcu leži. Kadar umrjem, je tvoj in nikomur ga ne daj, da boš prišla v sveti raj. Mati je umrla, deklica je vzela biser in šla je po cesti, po široki planjavi, kjer godejo in plešejo in biser izgubila. Pol dne je jokala, pol dne je spala, vse pozabila, živela je in umrla in prišla pred nebeški raj. Sveti Peter je odprl: „Kam bi šla rada dušica zemeljska?“ — „Rada bi k materi v sveti raj.“ Mati je prišla in ni hčerke spoznala. „Kje imaš biser?“ jo je poprašala. — „Oh, jaz sem biser izgubila!“ je hči zavpila. Šla je hči, šla po ravni zeleni, iskala in plakala, bedna, nevidna. Ljudje so jo čuli, delali križe in bežali pred dušo, ki se vica in dela pokoro. Prišla je kresnica, revica uborna, vprašala dušico, kaj joče. Ta je dejala: „Bisera iščem, da mi odpre sveti raj.“ Šla je kresnica, prinesla je ogenj z ognjišča v golih rokah, da reši dušico. Svetili sta in iskali in z biserom zleteli pred nebeški raj. Mati je dušico spoznala, kresnici pa je svetiljko dala za ves večni čas...“

□ □ □

EN, DVA, TRI...

SPESNIL FRAN ŽGUR.

Svilena ruta, svilen pas,
vriskajo gosli, brunda bas. —

Koliko je junakov nas?

En, dva, tri... en, dva tri...

Roke kvišku! Kdo lovi?

Roke narazen! — Ti, mejaš,

teci, ušel je kralj Matjaž. —

Teci, tecite junaki vsi,

dajte Matjaža Alenčici!

AMERIŠKI PRVOTNI PREBIVALCI.

Po dr. B. Platzu in drugih virih. — Ferdo Kleinmayr.

II. Peru.

V južno ameriških gorskih planotah so razna prvotna plemena ustanovila tudi več kulturnih držav. Najznamenitejša med njimi pa je bila ona na Peruanski planoti. Tu so vladali Inke. Inka je bil najvišji posvetni vladar ter hkrati prvi duhovnik v državi. Inke so bili svojčas mogočni kralji, zmagoviti vojskovodje, a tudi podpiratelji stavbarstva, pesništva in šolstva. Najmogočnejši Inka je bil Huajna Kapak, ki je razširil svojo državo od ravnika do južne meje Čilske države, od Tihega oceana do reke Paraguaja. Zadnji Inka je bil Manko Kapak, ki je po hrabrih bojih podlegel krutim Špancam.

Inke so vladali samodržno, vendar modro in blago. Strogemu zakonu se je moral vsakdo pokoriti, tudi vladar. Zakoni so bili kratki in jedrnat. Imeli so pet glavnih zapovedi, ki so se glasile: 1. ne lenuhari, 2. ne laži, 3. ne kradi, 4. ne prešestuj, 5. ne ubijaj!

Država je bila razdeljena v več pokrajin. Vsako pokrajino je upravljal vladarjev namestnik s pomočjo svojih uradnikov. Vsaka vas je imela svojega sodnika. Uradniki so morali poznati državni jezik („kvihua“); vladar in duhovniki pa so govorili med saboj posebno narečje, ki je bilo vsem drugim neznano.

Sodba se je vršila naglo, tekom petih dni je moral sodnik dokončati vsako pravdo. Tatvina, uboj, premaknitev mejnikov, razdejanje

mostov ali vodovodov ter preklinjanje solnca ali Inke se je kaznovalo s smrtjo. Kdor se je pečal s čarovanstvom je zapadel smrti in z njim vred vsa njegova družina.

Tudi plemstvo in duhovščina sta morala biti Inki strogo pokorna, vendar sta ta dva stanova uživala mnogo predpravil in prosta sta bila davščin.

Vsi pridelki v državi so bili vladarjeva lastnina. Tretjina pridelkov je pripadala Inki in njegovemu sorodstvu, tretjina svetiščem in duhovnikom, zadnjo tretjino pa so spravili v posebna skladišča ter jo potem razdelili med ljudstvo in sicer po številu družinskih članov.

Znamenite so bile ceste, ki so jih gradili Inke. Nekatere so dosegale dolžnosti od 1200 do 1600 milj. Široke so bile od šest do devet metrov, tlakane s kamenitimi škrlimi. Skalovje so prebili, v prepade in iz njih so vodile orjaške stopnjice, močvirja so zasuli, preko rek so zidali kamenite mostove ali napele viseče brvi, samo da je obdržala cesta ravno smer. Ob cestah so bila prenočišča in postaje za brzoteke, ki so prenašali pošto. Ravno tako umetno izdelani so bili obsežni vodovodi, ki so po kamenitih žlebovih donášali pitno vodo, a so služili tudi namakanju polja.

Polje se je sploh dobro obdelalo. Povsod so ga dobro gnojili. Lama je bila pglavitna domača žival.

Poznali so Peruanci tehtnico in uteži, v časomerju pa so zaostali za Mehikanci. Tudi pisave v pravem pomenu besede niso poznali.

Zato pa so se posluževali „kviipa“. To je

bila debelejša vrv, ob katero so bile privezane kar po vrsti raznobarvne vrvice. Že barva vrvic je imela poseben pomen n. pr. rdeča je značila vojno, bela mir, rumena zlato i. t. d. Ako so hoteli potom „kvipa“ kaj sporočiti, so delali v vrvice razne vozle, ali pa so raznobarvne vrvice med seboj različno vozljali. Priprost vozle je n. pr. pomenil 10, dva taka vozla 20 itd.; dvojen vozle je pomenil 100, trojen 1000. Na ta način so vodili račune, „pisali“ pisma, poročila, pesmi, da, celo zgodovino svoje države. Vendar nam ključ te čudovite pisave še danes ni povsem znan.

O slavi Inkove države pričajo še danes ohranjene razvaline mogočnih stavb zidanih brez vsake malte. Krasne so bile Inkove palače. Blestele so zlata in srebra; zlati kipi in dragocena posoda jih je krasila. V palačah so bile kopeli z zlatimi in srebrnimi kopalnimi posodami. Divni vrtovi so jih obdajali.

Ravno tako razkošno opremljena so bila svetišča, posebno ono posvečeno solnčnemu bogu. Velikanska zlata plošča, posuta z dragulji, je sredi svetišča predstavljala solnce. Stene in strop so bili z zlatom prepreženi. Ob svetišču so bila stanovanja za duhovnike ter meniški in nunski samostani.

V brambo dežele so gradili orjaške, nedostopne trdnjave, ki še danes stoje. Trdnjava glavnega mesta Kucko, ki je štelokrog 200.000 prebivalcev, stoji na severu mesta na skalnatem griču. Trojno obzidje jo je obdajalo, nad katerim so se dvigali trije stolpi. V najmočnejšem stolpu je bil vodnjak, ki je nabiral po tajnem vodovodu iz daljnjih gor napeljavno vodo.

Peruanci so bili izborni obrtniki in rudokopi. Kdor je delal v rudokopih, tega so preskrbovali z vsem potrebnim. Njegovo polje so morali obdelati sosedje, dokler je delal v rudniku, kar je trajalo navadno 3 do 4 mesece. Železa pa tudi to ljudstvo ni poznalo.

Častili so več bogov, posebno pa solnčnega boga, čegar ime „Inti“ je bilo prepovedano izgovoriti, le Inka je to smel. Spoznavali pa so tudi najvišjega stvarnika sveta in ljudi, „Pačakamaka.“ Prepovedano je bilo upodabljati ga, ali pa izgovoriti njegovo ime.

Božanstva so častili z darovi. Prinašali so jim cvetice, kadilo, poljske sadeže, živino.

Le prav redko so žrtvovali ljudi. Predpisani so bili post, spoved ter umivanje.

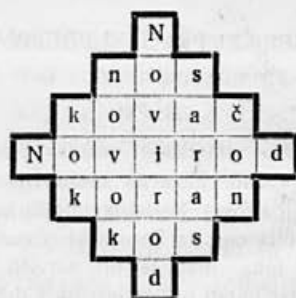
V posebnih zavodih so se vzgajali duhovniki.

Trupla umrlih so balsamirali ter jih v sečeči legi povili v odeje ali kože in jih pokopali v skalnatih duplinah, v jamah ali votlih drevesih. Mnogo teh „mumij“, t. j. izsušenih trupel, se je našlo in pri njih razno orodje, nakitje, igrače, ki so dajali umrlemu v grob.

Rešitev ugank v 8. številki.

D e m a n t.

Uganke.

1. orglavec in orglje;
2. likalnik in perilo;
3. srajca;
4. deževnica izpod kapa

K v a d r a t.

(Priobčil Dušan Bollé).

a	a	a	k
k	l	l	n
n	o	o	o
o	p	p	t

- 1) gospodarsko poslopje,
- 2) moško krstno ime,
- 3) skupina vojakov,
- 4) žensko krstno ime.

Od zgoraj navzdol je brati iste besede, kakor od leve proti desni.

Uganke.

1. Vem za lesen vodnjak, v njem je kamenita dekla, ki je na železno goro vlekla.
2. Vol gre v hlev, rogovi pa ne morejo vanj.

PRIPOVEDKA O TREH VIJOLICAH.

Nekoč sta živela deček in deklica s svojo bolno materjo. Bili so zelo siromašni, imeli so samo hišico in toliko polja, da so redili kozo. Neki dan gresta past kozico in se pogovarjata, kako bi prosila Boga, da bi jim ozdravil mamo. Blizu njih je rasel velik grm. Naenkrat zaslišita v tistem grmu žvižg. Deček stopi bliže, da bi videl, kaj je tam. Deklica pa mu reče, naj ne hodi tja, lahko je kak modras. Deček vseeno pogumno stopi do grma in vidi malega možička. Imel je dolgo brado, ki se mu je zaplela v grm. Možiček jima reče: „Če me rešita iz tega grma, dam vama veliko srečo.“ Res sta ga ubogala in naredila vse, kar jima je velel. Nato pa reče dečku, naj hodi za njim, deklica pa naj ostane pri kozici. Deček je šel prav vesel z njim. Šla sta po neki skrivni stezi in naenkrat stojita pred veliko skalo. Možiček udari trikrat ob sivo skalo. Odpre se jima velika zemeljska klet. Gresta dalje, prideta v drugo sobo, ki je bila ozaljšana s srebrom in drugimi dragocenostimi. Prideta v tretjo sobo, v tej se je bliščalo samo zlato, po stenah pa so bile razne podobe. V četrti sobi so bili velikanski kupi zlatega denarja.

V peti pa je bila velika pogrnjena miza. Na mizi je bil kozarec in v njem tri vijolice. Možiček reče z-laj dečku, naj si izbere iz teh treh vijolic eno, in če si izbere prvo, ga bodo vsi radi imeli in častili, če izbere drugo, bo imel veliko bogastvo, če izbere tretjo, mu ozdravi mama. Deček ne pomišlja dolgo in reče, da si izbere tretjo, da mu

ozdravi zlata mati. Mož reče nato dečku: „Blagor tebi, ki si tako dobrega srca do svoje matere.“ Pri teh besedah mu je podaril vijolico in rekel, naj da povonjati to cvetico materi. Potem pa naj jo dene v kozarec in vsako jutro naj ji prillje sveže vode. Deček je šel prav vesel proti domu, a deklica, ki ga je videla že od daleč, mu je šla naproti, ker je bila radovedna, kaj mu je dal možiček. Šla sta po kozo in sta hitela veselo proti domu. Ko ju zagleda mama, jima reče: „Kod sta hodila, moja otroka?“ Ona pa nista mogla spregovoriti samega veselja. Deček ji da povonjati vijolico. Res je mati povonjala cvetico in je ozdravila. Vsi so bili veseli. Vijolca pa se ni nikdar posušila in vsako jutro je položila v kozarec lep svetel cekinček.

Františka Kranjc, Staroselo pri Kobaridu.

PREBRISANI SIN.

Nekoč je živel oče s svojim sinom. Sin je gnal nkega jutra kravo na pašo. Ko je prišel opoldne domov, je rekel očetu: „Oče, ali ste skuhali kosilo?“ Oče je bil kosilo že pojedel, pa je odgovoril, da ga šele bo.

Ko zvečer prižene sin kravo domov, ga vpraša oče: „Ali si dobro napasel kravo, da ne bo lačna?“ Sin je rekel, da jo bo šele jutri.

Sin je bil vesel, ker mu ni bilo treba pasti krave, a oče se je jezil, ker ni bila krava sita.

Talka Bevk iz Cerkna.

NAŠA DVA STRICA.

V zadnjem času sem spoznala dva strica, za katera nisem prej vedela. Prvi je v Trstu, ter nam v „Novem rodu“ zastavlja uganke

in sprejema naša pisemca. Drugi je v Gorici. Mi otroci ga imamo radi in se mu že od daleč smehljamo, ker zna ravno tako zapeti kot petelin, kokošakati kot kokoš, čebljati kot purančki in bučati kot zvon. Pri nekem izletu smo se seznanili z njim. Bilo nas je 12 otrok, a vsi smo bili okrog njega, ter smo ga radostno poslušali. Od istega dne ga imenujemo gospod strc Miha, kakor je tudi njegovo krstno ime. Nada Medveček, Gorica.

PALČEK - POTNIK.

Bil je palček, ki je kaj rad potoval. Na svojem dolgem potovanju je prenočeval zdaj tu, zdaj tam. Nekoč pride do hiše, kjer potrka. Hišni gospodar odpre duri, a ne zapazi nikogar zunaj. Ko hoče zapreti duri, prične palček na vso moč klicati, a čmerikavi gospodar silno hud zaloputne z durmi. Pravčasno pa in neopazeno se zmuzne palček v hišo, kjer se možu krohoče in vpije: „Ej, sem že notri!“ Razdražen mož ga nestrpno išče dalj časa po vseh koticah svoje kočice, ko čno ga vendarle najde v starem čevlju.

Pomirjen nadaljuje s oje prejšnje opravilo, delal je namreč klobase. Mali potnik pa ga začudeno opazuje, ker takega dela ni bil še videl nikoli. Stopi na rob velike posode polne sesekljanega mesa in pade vanj. Nevede ga klobasar stlači v klobaso. Kmalu potem je mož pogršal malega gosta in zaman ugal, kam neki je bil izginil čudni tujček.

Nekaj dni pozneje pride k možu beračica prosit ga milodara. Gospodar ji privoščiči klobaso, v kateri je bil palček. Žena se zahvali in odide. Med potjo jo napade volk, ki ji vzame darovano klobaso.

Pedenj-človek, oče našega potnika palčka, je imel mnogo ovac.

K njim se prikrađe volk. Ko zasliši palčkov oče gladneža, pograbi svojo puško in ga ustrelj.

Naslednje jutro prepara volku trebuh, da ga odere na meh. A pri tej priči skoči naš palček še živ in čvrst iz trebuha s pozdravom: „Dober dan!“

Iz radosti, da se mu je vrnil rodni sinček, je priredil oče veliko pojedino, na katero je povabil vse znance, sorodnike ter druge goste, ki se še danes imenitno goste, če nimajo že vsega dovolj.

Macarol Drago, Prosek.

„VRAG“ V CERKVI.

Ko je šel v Šebreljah pozno v noč cerkovnik zvonit, je zaslišal kobacanje in strašno ropotanje po cerkvi. Silno se je prestrašil in šel klicat duhovnika. Ta je prhitel, da bi spravili pošast iz cerkve. Bila pa je gosta tema in niso videli, da ni nič drugega kot velika svinja. Ko se je bližal cerkovnik velikemu oltarju, je pribruhala svinja proti njemu, ga zajela med noge in odnesla po cerkvi. Duhovnik je klical na vso moč: „Ivanček, križaj se, križaj!“ Ivanček pa je vpil: „Ne morem, ker se držim za hudičev rep!“

Hladnik Frančiška iz Spod. Kanomlje.

KAKO SO TRIJE BRATJE ISKALI SLUŽBO.

Nekdaj je bil oče, ki je imel tri sinove. Ker jim ni imel ničesar več dati, jim reče nekega večera: „Ljubi moji sinovi, ničesar vam nimam dati, pojdite po svetu iskat si službe.“ Drugo jutro so se odpravili na pot trije bratje. Najstarejši gre po desni poti, srednji po levi poti, a najmlajši brat po srednji poti.

Najstarejši brat pride v vas, kjer so se ravno napravljali, da bi šli volka lovit. Brat jih prosi, ali bi ga vzeli v službo. „Da,“ rečejo lovci „če pojdeš z nami volka lovit.“ Brat je šel z njimi v velikanski in samotni gozd. Pa ker so lovili volka, je moralo biti vse tiho, če ne bi jim volk ušel, ker se je bal. Brat pa je vpil, kar je mogel, zato so ga odpodili rekoč: „Ti nisi za naše delo, ker preveč vpiješ.“ In moral je proč.

Srednji brat pride do travnika v bližini trga, kjer so kmetje ravno začeli travo kositi. Ko pride do njih, jih prosi, da bi ga vzeli v službo. „Radi,“ rečejo kosci, „če boš kosil z nami.“ Brat je vzel koso, a ko je prvičkrat zamahnil, jo je zlomil; vzame drugo, tudi to zlomi; vzame tretjo, a tudi to zlomi. Kosci so ga natepli in pognali po širokem svetu.

Najmlajši brat pride v neko mesto, kjer so zidarji hiše popravljali. Brat jim reče: „Bog daj srečo! Ali bi me vzeli v službo?“ „Vzamemo te, če boš pomagal zidarskim pomočnikom.“ Brat je ostal pri zidarjih do konca svojega življenja, kajti dobro se mu je godilo.

Marlja Pajntar iz Zakojce.